

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ АСПЕКТІВ СПІЛКУВАННЯ

Т.Ф.МЕЛЬНИЧУК,

кандидат педагогічних наук, доцент НУБіП України

Показано психофізіологічні особливості процесу спілкування як інструменту професійної діяльності, розкрито гендерні стереотипи аспектів спілкування.

***Ключові слова:** процес спілкування, комунікація, матеріальне, духовне й міжособистісне спілкування, психологія чоловіків і жінок, гендерні аспекти спілкування.*

Постановка проблеми. Спілкування є однією з центральних проблем, крізь призму якої вивчаються питання сприймання й розуміння людьми одне одного, лідерство й керівництво, згуртованість і конфліктність, міжособистісні взаємини.

Аналіз останніх досліджень. Інтерес до спілкування виявляють представники різних наук, бо воно є багатовимірним, багаторівневим феноменом. Даний процес вивчається у психології, педагогіці, культурології, культурі мовлення, українській мові за професійним спрямуванням.

Формулювання мети. Показати значення спілкування в житті людей та глибше розглянути процес міжособистісної взаємодії та міжособистісних взаємин.

Основна частина. Поняття «спілкування» вживається в таких значеннях:

- як один із різновидів самостійної людської діяльності (Б.Г.Ананьев, І.С.Кон, О.О.Леонт'єв);
- як атрибут інших видів людської діяльності (О.О.Леонт'єв, В.М.Панферов);
- як обмін думками, почуттями та переживаннями (Л.С.Виготський, С.Л.Рубінштейн);
- як специфічна соціальна форма інформаційного зв'язку (А.Д.Урсул, Л.О.Резніков);
- як специфічна форма взаємодії суб'єктів (М.С.Каган);
- як специфічна форма задоволення потреби людини в іншій людині, у живому контакті, тобто як самомотивований процес (Б.Ф.Ломов, В.В.Знаков, А.О.Реан) та ін.

Спілкуючись, люди обмінюються інформацією, узагальненнями, думками, почуттями. Тому спілкування можна охарактеризувати так:

- комунікація, сприймання і передавання інформації (зрозуміло, що інформацію можна отримати також завдяки спостереженню);
- взаємодія, взаємовплив, обмін думками, цінностями, діями;

- сприймання та розуміння одне одного, тобто пізнання себе та іншого.

Отже, спілкування – це міжособистісна та міжгрупова взаємодія, основу якої становить пізнання одне одного й обмін певними результатами психічної діяльності (інформацією, думками, почуттями, оцінками тощо). Іншими словами, спілкування – це взаємодія двох або більше людей, спрямована на узгодження і об'єднання зусиль з метою налагодження взаємин та досягнення загального результату. Зауважимо, що в англійській мові немає слова «спілкування», є лише слово «communication», яке розуміється набагато ширше, ніж «комунікація» в нашій літературі.

Спілкування може мати форму матеріального, духовного й міжособистісного спілкування.

Матеріальне спілкування – це різноманітні взаємини та цілеспрямована взаємодія керівників із працівниками в процесі матеріально-практичної діяльності, передусім професійної, а також їхня поведінка в різних сферах суспільного життя закладу.

Духовне спілкування виступає як обмін між керівниками та працівниками різноманітною систематизованою пізнавальною та емоційно-почуттєвою інформацією, переживаннями й думками за допомогою живої мови, засобів масової комунікації та невербальних засобів.

Міжособистісне (пряме, безпосереднє) *спілкування* – це такий різновид взаємодії керівників і працівників, у якому вони одночасно (або послідовно) виступають одне щодо одного і об'єктами, і суб'єктами.

Характер мовленнєвого спілкування, його стратегія, стиль, тональність великою мірою залежить від *гендерних* (gender – рід) (соціостатевих) і комунікативних статусів учасників спілкування.

На поведінку й спілкування жінок і чоловіків істотно впливають два чинники: психофізіологічні особливості та гендерні стереотипи (механізми, що забезпечують закріплення і трансляцію гендерних ролей від покоління до покоління).

Щодо особливостей особистості й темпераменту психологи стверджують, що жінки більшою мірою екстравертні (лат. extra – зовні і verto – повертаю), товариські, активні, емпатичні (співчутливі) і дбайливі, а чоловіки більш автономні, наполегливі, авторитарні й інтелектуальні. Жінки, як правило, перевершують чоловіків у всьому, що стосується мови (дівчатка починають раніше говорити, мають багатший словниковий запас, утворюють складніші й різноманітніші речення). Чоловіки ж частіше є лідерами; їхня самооцінка залежить від успіхів у сфері предметної діяльності, стабільніша і загалом вища від жіночої.

Чоловічий стиль спілкування – активний і предметний, але водночас змагальний і конфліктний. Для чоловіка зміст спільної діяльності важливіший, ніж індивідуальна симпатія до партнера. Чоловіче спілкування відрізняється емоційною стриманістю. Жінки вільніше й повніше (зокрема, вербально)

висловлюють свої почуття й емоції, у них виникає потреба ділитися з кимось своїми переживаннями; вони також здатні до співпереживання.

Сучасний італійський психолог А. Монтаорі виділяє чотири відмінності в психології чоловіків і жінок:

1. Чоловіки виявляють тенденцію до незалежності, а жінки акцентують на взаємозалежності. Жінки більшою мірою соціально зорієнтовані, чіткіше усвідомлюють тонкі зв'язки, які об'єднують людей, роблять їхнє спілкування довірливішим.

2. Чоловіче ставлення до світу напористе, зорієнтоване на контроль. Чоловіки більшою мірою, ніж жінки, зосереджені на завданні. Тому чоловічий стиль вважають аналітичним і маніпулятивним. Чоловіча психологія сконцентрована на домінантних ритуалах та ієрархії, де завжди є переможець і переможений. Така установка, як правило, не визнає альтернативи партнерського стилю.

3. У чоловіків спостерігаються певні не вроджені, а набуті здібності до просторових і математичних знань, у жінок – мовних навичок; тому жіночий стиль спілкування зорієнтований на систему взаємодії, а чоловічий – на систему домінування.

4. Чоловіча концепція моралі формулюється в термінах абстрактних правил, непорушних, постійних. Жінки більш ситуативні, вони по-своєму інтерпретують етику, межі якої рухомі та залежать від контексту того, що відбувається. Чоловіки вважають, що зле втручатися в чийсь життя, якщо тебе не просять; жінки – що погано не втручатися, якщо хтось потребує твоєї допомоги.

Істотно різняться й стилі чоловічого й жіночого спілкування:

1. У спілкуванні чоловіків найважливішою є інформація, тобто факти, цифри і результати. Жінки, крім інформації, великою мірою зорієнтовані на атмосферу спілкування, на інтерактивні, міжособистісні аспекти.

2. Чоловіки в комунікації зорієнтовані на соціальні статуси і владу; вони пристосовуються до ієрархічних соціальних ролей у комунікації. Жінки віддають перевагу партнерській, рівноправній комунікації; вони зорієнтовані на встановлення хороших стосунків, прагнуть до їх зміцнення, знищення соціальних та інших ієрархічних бар'єрів. Тобто жінки намагаються скоротити дистанцію між собою і партнером у комунікації, а чоловіки цю дистанцію підтримують.

3. Чоловіки частіше обирають роль «одинокого воїна», який повинен завоювати певну позицію в комунікації або залишитися в ній самотнім. Жінки значно краще почуваються в колективі, легше встановлюють контакти. Тобто чоловіки віддають перевагу комунікації асиметричній, а жінки – симетричній.

4. Мовлення жінок насичене засобами опису почуттів, настроїв, емоцій; воно більш емоційне, ніж чоловіче.

5. Жінки переважно формулюють свої бажання непрямо, а тому болісно реагують на приховані інтенції співрозмовників; очікують від чоловіків «відгадування» їхніх бажань; чоловіки зорієнтовані на прямі прохання, вимоги.

6. Чоловіки, як правило, формулюють пропозиції прямо; жінки – у вигляді запитань. Жінки частіше кажуть «думаю...», «вважаю...», навіть тоді, коли цілком переконані у своїй правоті. Чоловіки формулюють свої міркування значно категоричніше. Це часто спричиняє невпевненість у жінки, стає причиною непорозумінь

7. У розмовах, дискусіях тощо чоловіки частіше, ніж жінки, акцентують на власній позиції. Жінки зорієнтовані на загальну атмосферу спілкування, а тому їм краще вдається формування гармонійної, позитивної атмосфери перебігу комунікації

8. У конфліктних ситуаціях жінки частіше, ніж чоловіки, відмовляються від своїх поглядів, позицій.

9. Чоловіки розв'язують конфлікти раціональним способом, за допомогою аргументів і переконань; жінки схильні до емоційного їх вирішення.

10. Жінкам легше, ніж чоловікам, звернутися до когось за допомогою; чоловіки витлумачують це як слабкість.

Що ж стосується аспектів спілкування, пов'язаних із мовним кодом, то дослідники лінгвогендерологічних проблем зазначають, що в мовленні чоловіків простежується більша кількість іменників і дієслів; жінки віддають перевагу прикметникам і прислівникам.

Отже, зовнішні (ситуація, контекст) і внутрішні (соціальні та психологічні) складові спілкування виступають у тісному зв'язку, впливаючи на перебіг комунікації загалом, її прагматику – зокрема.

Проблема в практиці і теорії спілкування не в тому хто кращий, а хто гірший у комунікації, а в тому, як навчити студентів розуміти ці гендерно орієнтовані відмінності в спілкуванні і як їх використовувати для кращого взаєморозуміння, для правильної оцінки намірів людини, тобто для аналізу комунікативної поведінки комунікантів у творах, які людина читає, або комунікантів у реальному повсякденному і діловому спілкуванні. Іншими словами одне з завдань української мови за професійним спрямуванням полягає у тому, як навчити комунікативній грамотності, як навчити складати комунікативний паспорт людини, розуміти всю комплексну інформацію, «яку особа підсвідомо, «автоматично» повідомляє про себе різними засобами: мовним кодом, паралінгвістичним використанням правил, законів, конвенції тощо – іншим учасникам спілкування і тим, хто за цим спілкуванням «спостерігає».

Висновки. Тож спілкування – це саме той вид діяльності, через який люди та групи вступають у всі види взаємин один з одним, без чого неможливі соціальні стосунки, не спроможне існувати жодне суспільство.

Література

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004.
2. Дороніна М.С. Культура спілкування ділових людей. – К.: КМ Academia, 1997.
3. Етика та психологія ділових відносин: Навчальний посібник / за редакцією проф. Андрєєвої Т.Є. – Харків: Бурун Книга, 2004.

Психофизиологические особенности и гендерные стереотипы аспектов общения

Мельничук Т.Ф.

Показаны психофизиологические особенности процесса общения как инструменту профессиональной деятельности, раскрыты гендерные стереотипы аспектов общения.

Ключевые слова: *процесс общения, коммуникация, материальное, духовное и межличностное общение, психология мужчин и женщин, гендерные аспекты общения.*

Psychophysiological features and gender stereotypes of aspects of communication

Melnychuk T.F.

The psychophysiological features of process of communication are shown as the instrument of professional activity, the gender stereotypes of aspects of communication are exposed.

Keywords: *process of communication, communication, material, spiritual and interpersonal communication, psychology of men.*

УДК 330.322

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Т.В. РОМАНЕНКО,

асистент кафедри аграрної економіки

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Інноваційний шлях розвитку сільськогосподарського виробництва є однією з актуальних проблем агропромислового комплексу України і її окремих регіонів. Широке впровадження інновацій в усіх напрямках діяльності сільськогосподарських підприємств (технологічного, маркетингового, організаційного) забезпечує їх успішне функціонування й надає конкурентні переваги.